

Rozkład materiału do historii dla klasy 5 szkoły podstawowej do programu nauczania „Wczoraj i dziś”

* Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe)

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Liczba godzin
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje			
1. Życie pierwszych ludzi	<ul style="list-style-type: none"> - pochodzenie człowieka - różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia - życie człowieka pierwotnego - epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza - początki rolnictwa i udomowienie zwierząt - dawne i współczesne sposoby wytopiania żelaza - terminy: <i>praludzie, rewolucja neolityczna, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, brąz</i> 	I.1	1
2. Miasta-państwa Mezopotamii	<ul style="list-style-type: none"> - Mezopotamia jako kolebka cywilizacji - znaczenie wielkich rzek dla rozwoju najstarszych cywilizacji - osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców starożytnej Mezopotamii - Kodeks Hammurabiego - terminy: <i>Mezopotamia, cywilizacja, Bliski Wschód, kanały nawadniające, Sumerowie, pismo klinowe</i> 	I.2	1
3. W Egipcie faraonów	<ul style="list-style-type: none"> - Egipt jako przykład antycznej cywilizacji - znaczenie Nilu dla państwa egipskiego - osiągnięcia cywilizacji egipskiej - struktura społeczna w starożytnym Egipcie - wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej - terminy: <i>faraon, politeizm, mumifikacja, sarkofag, piramidy, hieroglify</i> 	I.2 I.3 I.4 I.5	1
4. W starożytnym Izraelu	<ul style="list-style-type: none"> - judaizm jako przykład religii monoteistycznej - dzieje Izraelitów - Dekalog - Tora - postaci: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon - terminy: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz</i> 	I.2 I.3 I.5	1
5. Cywilizacja Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> - osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Dalekiego Wschodu - system kastowy - hinduizm religią Indii - terminy: <i>Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński</i> 	I.2 I.5	1
* 6. Od hieroglifów do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji - ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu - terminy: <i>papirus, pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i> 		1
* Tajemnice sprzed wieków	<ul style="list-style-type: none"> - naukowy aspekt wyprawy Napoleona do Egiptu 		

- Jak odczytano pismo Egipcjan?	<ul style="list-style-type: none"> - trudności związane z rozszyfrowaniem hieroglifów - znaczenie Kamienia z Rosetty dla egiptologii - terminy: Kamień z Rosetty - postaci: Jean François Champollion 		
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału I			2
Rozdział II. Starożytna Grecja			
1. Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> - warunki geograficzne Grecji - życie w greckiej polis - cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej - Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten - terminy: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i> - postaci historyczne: Perykles 	<p>1.2 1.3 1.4</p>	1
2. Sparta i wojny z Persami	<ul style="list-style-type: none"> - ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty - cechy i etapy wychowania spartańskiego - powstanie i rozwój imperium perskiego - wojny grecko-perskie - terminy: <i>Persowie, danina, sojusz, hoplita, falanga</i> - wydarzenia: bitwa pod Maratonem, bitwa pod Termopilami, bitwa pod Salaminą - postaci historyczne: Dariusz, Kserkses, Leonidas 	<p>1.2 1.3</p>	1
3. Bogowie i mity	<ul style="list-style-type: none"> - wierzenia starożytnych Greków - mity greckie - najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes - Homer i jego dzieła – <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i> - terminy: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, wojna trojańska, koń trojański</i> - postać historyczna: Homer 	<p>1.3 1.5</p>	1
4. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> - wspólne elementy w kulturze greckich polis - najważniejsze dokonania sztuki greckiej - narodziny teatru greckiego - znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi przedstawiciele - grecka matematyka i medycyna - rola sportu w życiu starożytnych Greków - terminy: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i> - postaci historyczne: Fidiasz, Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu 	1.5	1
5. Imperium Aleksandra Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> - podboje Aleksandra Wielkiego - wojna z Persją (bitwy nad rzeczką Granik, pod Issos i pod Gaugamelą) - wyprawa Aleksandra do Indii - kulturowe skutki podbojów Aleksandra Wielkiego - terminy: <i>imperium, falanga macedońska, węzeł gordyjski, hellenizacja, kultura hellenistyczna</i> 	<p>1.2 1.5</p>	1

	- postaci historyczne: Filip II, Aleksander Macedoński (Wielki)		
* Tajemnice sprzed wieków - Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	- siedem cudów świata - konstrukcja latarni morskiej w Faros		
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału II			2
Rozdział III. Starożytny Rzym			
1. Ustrój starożytnego Rzymu	- legendarne początki państwa rzymskiego - zasady ustrojowe republiki rzymskiej - społeczeństwo starożytnego Rzymu - dokonania Gajusza Juliusza Cezara - upadek republiki - powstanie cesarstwa rzymskiego - terminy: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> - postaci legendarne i historyczne: Romulus i Remus Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August	1.2 1.3 1.4	1
2. Imperium Rzymskie	- podboje rzymskie - Imperium Rzymskie i jego prowincje - organizacja armii rzymskiej - podział cesarstwa - upadek cesarstwa zachodniorzymskiego - terminy: <i>Kartagina, prowincja, limes, legiony, legioniści, Imperium Rzymskie, pax Romana, romanizacja, barbarzyńcy, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i>	1.2 1.3 1.4	1
3. Życie w Wiecznym Mieście	- Rzym jako stolica imperium i Wieczne Miasto - życie codzienne i rozrywki w Rzymie - podział społeczeństwa rzymskiego - wierzenia religijne Rzymian - terminy: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i>	1.3 1.5	1
4. Dokonania starożytnych Rzymian	- Rzymianie jako wielcy budowniczości - kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako kontynuacja dokonań antycznych Greków - prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa - najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie - terminy: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII Tablic, Kodeks Justyniana</i> - postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy	1.5	1
5. Początki chrześcijaństwa	- Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej - przyczyny prześladowania chrześcijan w starożytnym Rzymie - rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa - Edykt mediolański i zakończenie prześladowań - terminy: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i>	1.3 1.6	1

	<ul style="list-style-type: none"> - postaci historyczne: Jezus z Nazaretu, święty Piotr, święty Paweł z Tarsu, Konstantyn Wielki 		
* Tajemnice sprzed wieków - Bursztynowy szlak	<ul style="list-style-type: none"> - rola szlaków handlowych w starożytności - bursztyn i jego znaczenie dla starożytnych Rzymian - kontakty handlowe Rzymian z wybrzeżem Bałtyku 		
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału III			2
Rozdział IV. Początki średniowiecza			
1. Bizancjum w czasach świetności	<ul style="list-style-type: none"> - cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego - dokonania Justyniana Wielkiego - Konstantynopol jako Nowy Rzym - tradycja grecka w Bizancjum - osiągnięcia naukowe Bizantyjczyków - upadek Konstantynopola, jego przyczyny i skutki - terminy: <i>Bizancjum, Hagia Sophia, ikona, freski, mozaika</i> - postaci historyczne: Justynian I Wielki 	II.2	1
2. Arabowie i początki islamu	<ul style="list-style-type: none"> - pochodzenie Arabów - działalność Mahometa i narodziny islamu - religia muzułmańska i jej zasady - dżihad i podboje Arabów - kultura i nauka arabska - terminy: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allach, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> - postaci historyczne: Mahomet 	II.1	1
3. Nowe państwa w Europie	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie państwa Franków - cesarstwo Karola Wielkiego - rozwój kultury i nauki w państwie Karola Wielkiego - traktat w Verdun i jego skutki - nowe państwa w Europie - Rzesza Niemiecka - terminy: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> - postaci historyczne: Chlodwig, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I 	III.1 III.2	1
4. Konflikt papieża z cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> - wielka schizma wschodnia i jej skutki - przyczyny sporu między cesarzem a papieżem w XI wieku - spotkanie Grzegorza VII z Henrykiem IV w Canossie - konkordat wormacki i jego postanowienia - terminy: <i>dogmaty, schizma, patriarcha,</i> 	III.3	1

	<p>prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</p> <ul style="list-style-type: none"> - postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV 		
5. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> - zajęcie Ziemi Świętej przez Turków - synod w Clermont - krucjaty - utworzenie Królestwa Jerozolimskiego - powstanie zakonów rycerskich: templariuszy, joannitów i Krzyżaków - upadek Akki - skutki wypraw krzyżowych - terminy: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> - postać historyczna: papież Urban II 	III.4	1
* Tajemnice sprzed wieków - Skarb templariuszy	<ul style="list-style-type: none"> - zakon templariuszy i jego funkcje po zakończeniu krucjat - wzrost znaczenia i bogactwa templariuszy - przyczyny kasacji zakonu - polskie posiadłości templariuszy 		
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału IV			2
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza			
1. System feudalny	<ul style="list-style-type: none"> - podział społeczeństwa na seniorów i wasali - społeczna drabina feudalna - podział społeczeństwa średniowiecznego na stany terminy: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> 	IV.1	1
2. Epoka rycerzy	<ul style="list-style-type: none"> - ideał rycerza i jego obowiązki - od pazia do rycerza - życie codzienne rycerzy - elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza - kultura rycerska - terminy: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> 	IV.3	1
* Tajemnice sprzed wieków - Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	<ul style="list-style-type: none"> * rola turniejów rycerskich * przebieg turniejów * konsekwencje zwycięstwa i porażki w turnieju * obyczajowość turniejowa 		
3. Średniowieczne miasto i wieś	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich - lokacje miast i wsi - samorząd miejski i jego organy - społeczeństwo miejskie - organy samorządu wiejskiego - wygląd średniowiecznego miasta - zajęcia ludności wiejskiej - terminy: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona</i> 	IV.2 IV.3	1
4. Kościół	<ul style="list-style-type: none"> - duchowni w średniowieczu, ich przywileje i 	IV.4	1

w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> obowiązki - religijność doby średniowiecza - średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie - życie w średniowiecznym klasztorze - średniowieczne szkolnictwo - terminy: zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie, skryptoria, kopiści, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet - postać historyczna: święty Franciszek z Asyżu 		
5. Sztuka średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> - rola sztuki w średniowieczu - znaczenie <i>Biblia pauperum</i> - styl romański i jego cechy - styl gotycki i jego charakterystyczne elementy - rzeźba i malarstwo średniowieczne - pismo i miniatury w rękopisach - zabytki średniowieczne w Polsce - terminy: <i>Biblia pauperum</i>, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał 	IV.3	1
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału V			2
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów			
1. Zanim powstała Polska	<ul style="list-style-type: none"> - najstarsze osadnictwo na ziemiach polskich w świetle wykopalisk archeologicznych - osada w Biskupinie - Słowianie w Europie i ich kultura - wierzenia dawnych Słowian - pierwsze państwa słowiańskie - plemiona słowiańskie na ziemiach polskich - terminy: kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swarog, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie - postaci historyczne: święty Cyryl i święty Metody 	III.2 V.1	1
2. Mieszko I i początki Polski	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój państwa Polan - dynastia Piastów - panowanie Mieszka I - małżeństwo Mieszka z Dobrawą - chrzest Polski i jego skutki - konflikt z margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią - terminy: książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex - postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa 	V.2	1
3. Polska Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> - misja biskupa Wojciecha i jej skutki - zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje - stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami - koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie - terminy: relikwie, zjazd gnieźnieński, 	V.2 V.3	1

	<p>arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</p> <ul style="list-style-type: none"> - postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III 		
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> - kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego - panowanie Mieszka II - reformy Kazimierza Odnowiciela - polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego - koronacja Bolesława Śmiałego - konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki - termin: <i>insygnia królewskie</i> - postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław 	V.3 V.4	1
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> - rządy Władysława Hermana i Sieciecha - podział władzy między synów Władysława Hermana - bratobójcza wojna między Bolesławem i Zbigniewem - najazd niemiecki na ziemie polskie i obrona Głogowa - podbój Pomorza przez Bolesława Krzywoustego - statut Krzywoustego i jego założenia - terminy: <i>palatyn (wojewoda), statut, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> - postaci historyczne: Władysław Herman, Sieciech, Zbigniew, Bolesław Krzywousty 	V.5	1
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> - grody i ich funkcje - życie w grodzie i na podgrodziu - sposoby uprawy roli na ziemiach polskich - podział społeczeństwa w państwie pierwszych Piastów - zakres władzy panującego - powinności poddanych wobec władcy - powstanie rycerstwa w Polsce - terminy: <i>metoda żarowa, gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, postugi, osada służebna, wojowie, drużyna książęca</i> 	V.6	1
* Tajemnice sprzed wieków - Kto spisywał dzieje Polski?	<ul style="list-style-type: none"> * źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego * obiektywizm i prawda historyczna 		
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału VI			2
Rozdział VII. Polska w XIII-XV wieku			
1. Rozbicie dzielnicowe	<ul style="list-style-type: none"> - walki wewnętrzne między książętami piastowskimi - utrwalenie rozbicia dzielnicowego - osłabienie Polski na arenie międzynarodowej - sprowadzenie Krzyżaków do Polski - najazdy Mongołów i bitwa pod Legnicą - przemiany społeczne i gospodarcze w okresie 	VI.1 VI.2 VI.3 VI.4	1

	<p>rozbicia dzielnicowego</p> <ul style="list-style-type: none"> - terminy: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> 		
2. Zjednoczenie Polski	<ul style="list-style-type: none"> - koronacja i śmierć Przemysła II - panowanie Waława II - rola arcybiskupów gnieźnieńskich i wspólnej diecezji w zjednoczeniu dzielnic polskich - przejęcia władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja - polityka Władysława Łokietka - konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami - terminy: <i>starosta, Szczerbiec</i> - postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Waław II, Władysław Łokietek 	VI.5 VII.6	1
3. Czasy Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> - polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego - pokój z zakonem krzyżackim w Kaliszu - przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego - reformy Kazimierza Wielkiego - umocnienie granic państwa - utworzenie Akademii Krakowskiej i jego skutki - zjazd monarchów w Krakowie – uczta u Wierzyńka - terminy: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> - postać historyczna: Kazimierz Wielki 	VII.1 VII.2 VII.3 VII.6	1
4. Unia polsko-litewska	<ul style="list-style-type: none"> - koniec dynastii Piastów na polskim tronie - rządy Andegawenów w Polsce - unia polsko-litewska w Krewie - wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem - pokój w Toruniu - unia w Horodle - terminy: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i> - postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen 	VII.1 VII.3 VII.4 VII.5 VII.6	1
* Tajemnice sprzed wieków - Jaką bitwę namalował Jan Matejko?	<ul style="list-style-type: none"> - okoliczności powstania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> - Jan Matejko jako malarz dziejów Polski - obrazy jako źródło wiedzy historycznej - znaczenie <i>Bitwy pod Grunwaldem</i> 		
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> - okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej - bitwa pod Warną - panowanie Kazimierza Jagiellończyka - wojna trzynastoletnia - drugi pokój toruński i jego postanowienia - panowanie Jagiellonów w Czechach i na Węgrzech - terminy: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołąd</i> - postaci historyczne: Władysław III Warneńczyk, 	VII.1 VII.3 VII.4 VII.5 VII.6	1

	Kazimierz Jagiellończyk, Zbigniew Oleśnicki		
6. Monarchia stanowa w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - monarchia patrymonialna i stanowa - wpływ przywilejów nadawanych przez władcę na osłabienie władzy królewskiej - przekształcenie się rycerstwa w szlachtę - przywileje szlacheckie i ich konsekwencje - ukształtowanie się sejm walnego - konstytucja <i>Nihil novi</i> i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej - terminy: <i>monarchia patrymonialna</i>, <i>monarchia stanowa</i>, <i>przywileje</i>, <i>szlachta</i>, <i>pańszczyzna</i>, <i>konstytucja sejmowa sejm walny</i>, <i>izba poselska</i>, <i>senat</i> 	VII.7	1
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału VII			2

Roczny plan pracy opracował dr Tomasz Maćkowski.